

Wystąpienie RPO podczas posiedzenia
Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka Sejmu RP
na temat projektu ustawy budżetowej na 2010 r. w części dotyczącej RPO
20 października 2009 r.

Panie Przewodniczący, Wysoka Komisjo

Budżet Rzecznika Praw Obywatelskich w roku 2010 będzie budżetem wyjątkowo oszczędnym – i to nie tylko dlatego, że wskaźniki wzrostu wydatków nie wykraczają poza poziom zakładanej inflacji.

W roku 2010 wyznaczyłem sobie i Biuru Rzecznika nowe zadania, niezwykle ważne dla ochrony wolności i praw człowieka, których realizacja wymagać będzie przede wszystkim wysiłku intelektualnego i organizacyjnego, w mniejszym stopniu nakładów finansowych.

Do inicjatyw tych zaliczam aktywny udział ekspertów z Biura Rzecznika w projektach szkoleniowych państw objętych rządowym programem pomocowym „**Wschodnie Partnerstwo**”, dalszy **rozwój programu edukacyjnego „Codziennik prawny”**, pełnienie funkcji **mechanizmu równego traktowania** (przeciwdziałania dyskryminacji) oraz **powołanie Europejskiego Instytutu Praw Człowieka i Wolności Obywatelskich**. Koncepcja Instytutu jest w trakcie opracowywania.

Przed ich omówieniem zaprezentuję krótko podstawowe dane statystyczne, będące podstawą szacunku wydatków na działalność Biura w roku, 2010 związaną z rozpatrywaniem wniosków obywatelskich:

W okresie 9 miesięcy 2009 r. wpływ listów w sprawach indywidualnych wyniósł 49.979 i był o 6% wyższy od wpływów w roku 2008 (47.150). W tej liczbie było 24.565 nowych spraw, tj. o 13,4% więcej niż w 2008 r. (21.669)

Rozpatrzono 28.792 nowe sprawy i podjęto do prowadzenia 10.272 sprawy (36%). Utrzymał się wysoki wpływ wniosków o wniesienie kasacji do Sądu Najwyższego – 2.596 (1.872 w sprawach karnych, 724 w sprawach cywilnych, w sprawach ze stosunku pracy i ubezpieczenia społecznego oraz orzecznictwa administracyjnego).

W Biurze w Warszawie i w Zespołach terenowych przyjętych zostało 5.232 interesantów, udzielono ponad 17 tys. porad telefonicznych.

Zespoły terenowe zorganizowały 27 wyjazdów w celu przyjmowania skarg w terenie.

W zakresie **spraw generalnych** Rzecznik wniósł w omawianym okresie m.in.: 450 wystąpień problemowych, 11 wniosków do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie niezgodności przepisów prawa z Konstytucją, zgłosił przystąpienie do 12 skarg konstytucyjnych, wniósł 28 kasacji do Sądu Najwyższego, 6 wniosków do NSA o wykładnię przepisów, w 5 sprawach przystąpił do postępowania sądowego, zwrócił się z 4 pytaniami prawnymi do Sądu Najwyższego.

Z przytoczonych danych wynika, że liczba wniosków do Rzecznika wykazuje tendencję wzrostową, która w perspektywie roku 2010 zostanie na pewno utrzymana. W sytuacji dokonanych w ubiegłym roku znaczących ograniczeń wydatków na działalność Biura, sprawne i terminowe rozpatrywanie skarg będzie zależało w dużym stopniu od sprawnej organizacji pracy Biura i wysokiej wydajności pracowników merytorycznych.

Na szczęście poziom przygotowania zawodowego kadry specjalistów w Biurze jest bardzo wysoki.

Wysoka Komisjo

W roku 2010 kontynuowane będą wizytacje w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji, który – przypomnę – został powierzony Rzecznikowi w 2008 roku.

Niestety, w bieżącym roku jestem zmuszony ograniczyć wizytacje w listopadzie i grudniu ze względu na brak środków – jest to efekt poważnych cięć w projekcie budżetu na 2009 rok.

Wówczas Wysoki Sejm ograniczył moje wydatki o 6 mln 800 tys. zł i obecnie zabrakło 400 tys. zł na realizację zadań Mechanizmu w IV kwartale br.

Sądzę, że straty – do których należy zaliczyć opóźnienie w pełnej implementacji Konwencji – będą znacznie większe niż oszczędności, których przysporzył okrojony budżet Rzecznika na 2009 rok.

W roku 2009 na planowaną liczbę 144 wizytacji kontrole będą wykonane w 102 jednostkach. Stanowi to zagrożenie dla realizacji planu na lata 2009-2012 objęciem kontrolą 1000 placówek.

W tym miejscu czuję się zobowiązany przekazać Wysokiej Komisji informację o poważnych przeszkodach formalnych w działalności Krajowego Mechanizmu Prewencji.

Z niezrozumiałych dla mnie powodów Marszałek Sejmu od stycznia 2009 roku nie reaguje na mój wniosek o nadanie statutu Biura Rzecznika z wyodrębnionym organizacyjnie Krajowym Mechanizmem Prewencji. Jest to pierwszy w ponad 20-letniej historii Rzecznika Praw Obywatelskich przypadek nieuzasadnionego zaniechania rozpatrzenia wniosku Rzecznika o nadanie statutu Biuru, którym Rzecznik kieruje osobiście i od którego efektów pracy zależy ocena działalności Rzecznika.

W najbliższym czasie pozwolę sobie poddać pod rozagę Wysokiej Komisji projekt zmiany art. 20 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich i przyznanie uprawnień do statuowania Biura Rzecznika przez Rzecznika Praw Obywatelskich, a nie Marszałka Sejmu.

Bardzo liczę na poparcie Wysokiej Komisji i rozważenie wniesienia tej poprawki w poselskim projekcie zmiany ustawy o RPO.

Wysoka Komisjo

Rok 2010 będzie piątym już rokiem moich starań o ustawowe uregulowanie i zreformowanie systemu bezpłatnej pomocy prawnej i edukacji prawnej społeczeństwa.

Od lat Rzecznik Praw Obywatelskich wspiera i współpracuje z 15 uczelnianymi „klinikami prawa” i siecią obywatelskich biur interwencyjnych, których działalność wpisuje się w rzecznikowską misję pomocy w ochronie praw poprzez podnoszenie świadomości prawnej obywateli. Ważnym elementem tych działań jest utworzony w czerwcu br. portal internetowy pt. „Codziennik prawny” z odpowiedziami na setki pytań z różnych dziedzin prawa, wzorami pism procesowych i informacjami o bieżącej działalności Rzecznika. Biuro samodzielnie prowadzi portal i aktualizuje na bieżąco treść „Codziennika”.

Sądząc po reakcjach internautów i czytelników wydania książkowego tego poradnika, wysiłek pracowników Biura Rzecznika przyniósł dobre efekty. Ta forma pomocy prawnej będzie kontynuowana również w roku 2010 i rozszerzona o program edukacji prawnej w szkołach ponadgimnazjalnych.

W roku 2010 Rzecznik będzie kontynuował zadania, które były kluczowe w roku 2009. Ich realizacja będzie wymagała, podobnie jak w roku 2009 poniesienia określonych wydatków.

W II półroczu 2009 r. Biuro Rzecznika podjęło realizację dwóch autorskich projektów, które w procedurach konkursowych Ministerstwa Spraw Zagranicznych uzyskały najwyższą ocenę – projektu pt. „Wzmocnienie współpracy ombudsmanów Polski i Ukrainy” w ramach programu „Wsparcie reform sektorowych na Ukrainie II” oraz projektu „Współpraca Ombudsmanów Państw Partnerstwa Wschodniego” w ramach programu demokratyzacji i rozwoju społeczeństwa demokratycznego, na łączną kwotę 266.744,- zł z rezerwy celowej budżetu Państwa nr 36 na 2009 r.

Do projektu budżetu Biura Rzecznika na 2010 rok zostały przyjęte dwa zadania związane z realizacją celów Partnerstwa Wschodniego – szkolenia dla instytucji ochrony praw człowieka w Armenii, Azerbejdżanie, Gruzji, Mołdawii i Ukrainie dotyczące działalności krajowych mechanizmów prewencji oraz modelowych zasad funkcjonowania ombudsmanów we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Koszty tych przedsięwzięć zostały oszacowane na 420.000,- zł. Będą przeznaczone na dwa wyjazdy ekspertów Krajowego Mechanizmu Prewencji z Biura Rzecznika do Gruzji i na Ukrainę oraz na 3 szkolenia dla prawników z urzędów ombudsmanów i organizacji pozarządowych z 5 państw objętych programem Partnerstwa Wschodniego w Warszawie i jednostkach terenowych Biura RPO.

Niezależnie od wkładu własnego w wysokości zaplanowanych 420.000 tys.zł, Biuro Rzecznika złoży w II półroczu 2009 r. kolejne projekty autorskie w ramach Programu polskiej pomocy zagranicznej udzielanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2010.

Rok 2010 będzie Europejskim Rokiem Walki z Ubóstwem i Wykluczenia Społecznego, stanowionym dyrektywę Komisji Europejskiej w 2008 r. W obchody te wpisuje się 10 letnia już tradycja organizowanych przez Rzecznika Praw Obywatelskich Konwencji Ruchu przeciw Bezradności Społecznej.

Jubileuszowa, X Konwencja, pod patronatem Przewodniczącego Parlamentu Europejskiego, prof. J. Buzka, stanie się głównym przedsięwzięciem obchodów w Polsce, które poprzedzą badania porównawcze polskich regionów ubóstwa z innymi regionami Europy oraz państw objętych programem Wschodniego Partnerstwa.

Odbędą się liczne spotkania konsultacyjne i debaty społeczne z udziałem organizacji pozarządowych, samorządów lokalnych, środowisk naukowych, władz publicznych. Ich celem będzie wypracowanie skutecznych metod przeciwdziałania ubóstwu.

Zarówno opisane działania jak i akcja promocyjna, poprzedzająca datę 17 października 2010 – dzień obchodów Europejskiego Roku Walki z Ubóstwem – będzie prowadzona przez Biuro Rzecznika. Wydatki planowane na ten cel to 160 tys. zł zostaną przeznaczone na prace badawcze, merytoryczne konferencje i materiały edukacyjne.

W wyniku opisanych inicjatyw Rzecznika powstanie społeczny projekt Polskiej Strategii Walki z Ubóstwem, który będzie istotnym elementem krajowego programu antykryzysowego.

Będzie to pierwszy krok do opracowania Europejskiej Strategii Walki z Ubóstwem, która wzorem Europejskiego Kodeksu Dobrej Administracji, zobowiązywałaby państwa członkowskie do jej stosowania.

Wracając jeszcze do przedłożonego projektu budżetu informuję, że na planowany wzrost wydatków o 4,5% w wysokości 1 mln 529 tys. zł w 40% ma wpływ tzw. „13” i pochodne od wynagrodzenia obliczone zgodnie z zasadami ustawowymi. Jest to kwota 611 tys. zł, stanowiąca 1,8% wzrostu.

Realnie wzrost wydatków na działalność bieżącą w roku 2010 wzrośnie o 2,7% w stosunku do roku 2009.

Dziękuję za uwagę.